

Studia Generalia 2010

HYVÄÄ ELÄMÄÄ ETSIMÄSSÄ

Helsingin yliopisto 11.2.2010, Porthania PI (Yliopistonkatu 3), klo 17.00–19.00

MONIMUOTOINEN ELÄMÄ VAI ROMAHDUS?

Professori Ilkka Hanski

Hupeneva luonnon monimuotoisuus ihmisen pahin uhka

Seitsemän Harvardin yliopiston professoria sai vuonna 1980 Harvard Magazine -lehdeltä kirjeen, jossa heitä pyydettiin nimeämään ja kuvaamaan maapalloa ja ihmiskuntaa tulevina vuosikymmeninä kaikkein pahiten uhkaava ongelma. Vastauksissa kirjattiin väestönkasvu, hallitsemattomien megakaupunkien leviäminen, ydinsota ja kapitalismi. Professori E. O. Wilsonin vastaus oli biodiversiteetin eli luonnon monimuotoisuuden hupeneminen, lajien perinnöllisen muuntelun supistuminen ja eliölaajien häviäminen niiden elinympäristön tuhoutuessa. Tämä ongelma on hirvittävä, sillä siinä missä väestönkasvun, ydinsodan ja kapitalismin aiheuttamista katastrofeista voidaan selvitä kymmenissä tai korkeintaan sadoissa vuosissa, biodiversiteetin katoamisesta toipuminen kestää miljoonia vuosia. Sivuhuomautuksena todettakoon, että noissa vuonna 1980 annetuissa vastauksissa ei mainittu ilmastonmuutosta – niin nopeasti ihmisen aiheuttama ympäristömuutos maapallolla etenee!

Professori Wilson oli aikaansa edellä vuonna 1980. Kuluneiden kolmenkymmenen vuoden aikana luonnon monimuotoisuuden häviäminen on entisestään kiihtynyt. Trooppisten metsien pinta-ala supistuu edelleen noin 1 % vuosivauhdilla. Satojen hyvin tutkittujen eliölaajien kanta on supistunut kymmeniä prosentteja, mukaan lukien monien valtamerikalajien kannat. Maapallon eliölaajiston on arvioitu vähenevän tätä nykyä 100 - 1 000 kertaa nopeammin kuin ennen ihmisen vaikutusta, ja nämäkin arviot ovat alimitoitettuja, koska niissä ei huomioida jo tapahtuneiden ympäristömuutosten aiheuttamaa sukupuuttovelkaa eikä ilmastonmuutoksen seurauksia. Enää ei ole kysymys ihmisen kannalta ”turhien” ötököiden häviämisestä.

Suurin osa uhanalaisista lajeista Suomessa on joko kulttuurielinympäristöjen lajeja, erityisesti kotojen ja niittyjen lajeja, tai metsissä eläviä lajeja. Maa- ja metsätaloudessa viime vuosikymmeninä tapahtuneet muutokset selittävät pääosan lajien lisääntyneestä uhanalaisuudesta. Niityt ja kedot katoavat maatalouden tehostuessa ja tilojen erikoistuessa. Metsäluonnon osalta ongelma on toisaalta luonnontilaisen tai lähes luonnontilaisen metsän häviäminen lähes olemattomiin Etelä-Suomessa ja raju väheneminen Pohjois-Suomessa, toisaalta viime vuosikymmeninä käytetyt rajut metsänkäsittelymenetelmät.

Biodiversiteetin maailmanlaajuinen katoaminen on ihmisen näkökulmasta peruuttamaton prosessi, jonka lopulliset seuraukset ovat arvailujen varassa. Poliitikkojen ja useimpien ihmisten lienee vaikea kokea biodiversiteetin häviämistä Suomessa suureksi ongelmaksi siitä syystä, että se ei välittömästi uhkaa meidän elämänmenoa, vaikka luonnon monimuotoisuuden hupeneminen on jo todellinen ongelma miljardeille ihmisille maapallolla. Ylipäätään meidän on vaikea ymmärtää miten valtavasti ja nopeasti ihmistoiminta muuttaa maapalloa. Helposti ajattelemme, että jos toimimme kuten ennenkin niin ympäristön tila säilyy suunnilleen samanlaisena, mutta näin ei todellakaan ole. ”Business as usual” merkitsee ilmastonmuutoksen tuottamaa katastrofia mutta myös luonnon monimuotoisuuden romahdusmaisen häviämisen tuottamaa vieläkin peruuttamattomampaa katastrofia.

Ihminen ilmaantui maapallolle evoluution tuotteena, samalla tavalla kuin kaikki muutkin lajit. Evoluution tärkein mekanismi luonnonvalinta palkitsee niitä, jotka edistävät jälkeläistensä menestymistä. On surullista todeta, että ihminen ei pysty edes samaan kuin luonnonvalinta. Meidän toimintaamme ei ohjaa edun tavoittelu edes seuraavalle sukupolvelle, meitä ohjaa mammonan maksimointi itsellemme.

Olen kirjoittanut luonnon monimuotoisuudesta ja sen häviämisestä yleistajuisen kirjan *Viestejä Saarilta: Miksi luonnon monimuotoisuus hupenee?* Gaudeamus, Helsinki, 2007, 231 sivua.

Suora lähetys ja videotallenteet internetissä, osoitteessa video.helsinki.fi/studia/.
Luentojen lyhennelmät ja luentosarjan ohjelma löytyy osoitteesta www.helsinki.fi/vst.
Luentosarjan luennot julkaistaan kirjana Vapaan sivistystyön toimikunnan julkaisusarjassa.
Tilaukset: (09) 191 58063 (toimisto), vst@helsinki.fi tai [www-sivuilla www.helsinki.fi/vst](http://www-sivuilla.www.helsinki.fi/vst).

Järjestäjä: Helsingin yliopiston vapaan sivistystyön toimikunta
Postiosoite: PL 27, 00014 HELSINGIN YLIOPISTO